

Motion till riksdagen 2022/23:991

av Leonid Yurkovskiy m.fl. (SD)

Public service-frågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att modernisera public service som system och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till en sammanslagning av public service-bolagen till ett bolag som sysslar med samtliga format, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta det som skrivs i motionen avseende nordiskt samarbete och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om saktlighetsprövningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att public service tydligare ska exponera rättelser och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvotering och representationstillsättning utifrån ovidkommande yttre kriterier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att public service-bolagens webbinnehåll ska inkluderas i sändningstillstånden och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att förhandsprövningar inte bör göras av en myndighet under regeringen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för en utredning som ser över frågan kring övergången från marksänd tv till andra distributionssätt och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska beakta public services ansvar för svenska språket och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Public service, tillsammans med tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, är grundbultar i vårt mediasystem och i förlängningen i vår demokrati. De senaste åren har public services vara eller icke vara debatterats frekvent. För oss fyller public service en viktig funktion då det är att betrakta som ett allmänintresse. Public service har ett viktigt grunduppdrag i att arbeta med att förmedla kvalitativ samhällsinformation, säkra ett utbud av svensk och nordisk film- och tv-produktion för svenska folket samt vara en aktör som främjar det svenska språket och belyser svensk kultur och natur. Utöver det har bolagen ett särskilt viktigt uppdrag i att säkerställa att betydelsefull information når hela befolkningen vid krissituationer. Det är därför viktigt att public service får tillräckliga resurser för att kunna utföra det uppdrag som man ålagts, men även att bolagen inte lägger betydande medel på innehåll som kan tillgodos av kommersiella aktörer. De senaste åren har bolagen mottagit kritik för att, i allt för hög grad, ägna sig åt innehåll med lågt bildningsvärde som den kommersiella marknaden kan tillhandahålla. Public service-bolagen bör fokusera på sitt kärnuppdrag och se över hur man i högre grad kan uppnå kvalitet i sin verksamhet. Verksamheten bör bli smalare och vassare, med en tydlig och transparent målsättning inom uppdraget.

Public service-bolagen har brustit i sitt uppdrag om saklig informationsförmedling och opartiskt innehåll. Vår slutsats är att en del av landets nuvarande problem hade kunnat lindras, eller undvikas, om medborgarna fått full insikt och förståelse i vad vissa politiska förslag skulle komma att få för konsekvenser. Public service har tyvärr hållit sig inom det som kallas för åsiktskorridoren, det vill säga bredden av idéer och åsikter som tolereras i den offentliga diskursen bland etablerade mediala aktörer.

Allmänheten gynnas av mediaaktörer som inte enbart granskar den offentliga makten, utan som även granskar och sporrar varandra till högre kvalitet och saklighet i rapportering och granskning. Public service har en viktig roll i denna sammansättning av medier. Därför är bristerna i saklighet och opartiskhet, som har förekommit i public service-bolagens innehåll, oerhört oroande.

För att uppnå en högre trovärdighet, behöver public service ett reformerat system. Vi ser omfattande förändringar i vår mediekonsumtion och i mediebolagens innehåll. Mediebolagen specialiserar sig numera inte enbart på ett format, utan producerar innehåll för tv, radio, podcast samt läsning. För att public service-bolagen fortsatt ska vara relevanta i framtidens mediasfär måste en anpassning ske efter denna utveckling.

Mer arbete behöver göras för att säkra att bolagen uppfyller kraven i sändningstillståndet. Vidare bör förtroendet hos de yngre generationerna stärkas.

Sverigedemokraterna vill se en översyn av public service och dess kringliggande system. Därför föreslår vi att regeringen tar hänsyn till följande förslag och presenterar egna förslag för hur ett mer ändamålsenligt public service-system kan konstrueras, med starka inbyggda mekanismer som skapar förutsättningar för en opartisk medieaktör.

En public service-aktör

Medielandskapet har genomgått en betydande förändring de senaste åren, där teknikutvecklingen låter fler aktörer utmana de etablerade mediehusen. Vi ser en utveckling mot mediebolag utan inlåsning till ett utgivningsformat. Mediehus som tidigare enbart använt tidningar för att sprida information, använder idag både ljud, bild, text och video.

En sådan utveckling måste public service anpassa sig till. Det är otidsenligt och ineffektivt att upprätthålla separata public service-bolag för olika format, där ett bolag sänder radio och ett annat sänder tv samtidigt som de sprider information genom text på sina webbportaler.

Ytterst få länder i världen har separata public service-bolag efter format, samtliga av våra grannländer har endast ett public service-bolag. Sverigedemokraterna föreslår en sammanslagning av public service-bolagen även i Sverige.

En sammanslagning skulle kunna generera samordningsvinster, effektivitetsförbättringar och att medel kan fördelas bättre. En bättre fördelning skulle ge public service ökade möjligheter att med material på svenska konkurrera med stora internationella medaktörer inom exempelvis drama. Nuvarande oproportionerligt stora medelstildelning till radioverksamheten genom fördelningsnyckeln, kan enklare anpassas utifrån de mindre kostsamma förutsättningarna som finns för att producera radio. Sverigedemokraterna föreslår att direktiv tas fram i syfte att redogöra för hur en sammanslagning kan genomföras.

Finansiering av public service

Dagens skattefinansierade public service behöver betydande reformer för att säkra saklighet och opartiskhet. En finansiering av public service med obligatorisk avgift möjliggör inte ”röstning med fötterna”, det vill säga möjligheten att avsäga sig tillgången till medieinnehållet och därmed avstå från att vara med och finansiera public service om man känner sig missnöjd med bolagens prestation. Därför anser Sverigedemokraterna att regeringen bör verka för ett mer kostnadseffektivt public service över tid, med ett vassare fokus än idag.

Nordiskt samarbete

Med anledning av ovanstående problemformulering föreslår Sverigedemokraterna ett djupare samarbete i nyhetsrapportering mellan de nordiska länderna. Vi förespråkar ett sorts referentgranskningssystem länderna emellan, där de olika bolagen samordnar tillfällen för att presentera konstruktiv kritik till respektive aktör. Sverige bör därför initiera samtal för att se över möjligheterna till ett närmare samarbete, för att länderna därefter ska kunna ge respektive lands programbolag direktiv att tillsammans med lämplig aktör utreda formerna för ett sådant samarbete. Utformningen ska utredas, men förslaget ska resultera i ett system för hur man gemensamt kan föra fram konstruktiv kritik mot varandra. Resultaten bör därefter presenteras offentligt, exempelvis genom en rapport eller notis på public service-bolagens hemsidor. På så sätt kan de olika ländernas public service-bolag dela med sig av sina styrkor till varandra, och minska risken för ensidig rapportering. Sverigedemokraternas vision med detta system är att säkra medborgarnas tillgång till en mer nyanserad informationsförmedling där viktiga ämnen inte faller i skymundan och med det ha en positiv inverkan på övriga mediers nyhetsrapportering och på så vis stärka trovärdigheten för hela mediasektorn.

Saklighetsprövningar

I tankesmedjan Timbros rapport Sakligheten i SVT och SR och i det seminarium som hölls om rapporten framkom det att det finns brister i granskningsnämndens granskning av sakligheten i public services reportage. Det framkom att det råder en diskrepans mellan vad allmänheten uppfattar är granskningsnämndens uppgift kring att granska exempelvis sakligheten i program som har sänts och granskningsnämndens tolkning av sitt uppdrag. Granskningsnämnden menar att det inte är deras uppgift att på egen hand dubbelkontrollera fakta. Samtidigt använder programföretagen ofta granskningsnämndens arbete som ett argument för att programföretagen lever upp till sitt uppdrag om saklighet.

Det är viktigt att public services rapportering är saklig och korrekt, samt att uppgifter kontrolleras i de fall som anmäls till granskningsnämnden. Det är naturligt att fel kan uppstå i exempelvis nyhetsförmedling, men i de fall det råder oklarheter om korrekt information förmedlats ska detta följas upp.

Inom arbetet kring moderniseringen av public service som system bör bland annat mekanismerna för att främja saklighet och opartiskhet inom public service stärkas. Utgångspunkten är att försöka avhjälpa vissa av de brister som identifierats, och resultatet kan leda till ett helt nytt system som inte nödvändigtvis kommer att ha samma benämning eller uppdragsbeskrivning som nuvarande organ.

Precis som i nuvarande system bör all granskning ske i efterhand och utifrån en anmälan till systemet om att public service-bolaget brustit i efterlevnaden av sitt uppdrag.

Granskningsnämnden bör däremot i högre grad ta in utlåtanden från ett spektrum av forskare, nationellt och internationellt, när det gäller frågor som anmäls på grund av bristande saklighet. Om public service exempelvis anmäls för osaklighet och onyanserad rapportering rörande ekonomisk påverkan av asylinvandring i Sverige, bör nationalekonomer kontaktas för att genomföra beräkningar av asylinvandringens ekonomiska påverkan på samhället, om nödvändigt utifrån olika scenarier, för att på så vis bringa mer kvalificerade bedömningar av hur sakförhållandena ser ut i det aktuella ämnet. Bedömningen av huruvida bolaget brutit mot uppdraget om saklighet bör därefter redovisas till anmälaren tillsammans med det insamlade underlaget. Bolagen bör åläggas att tydligare redovisa och synliggöra rättelser i de fall de blivit fällda, granskningar där de fått rätt och icke granskade anmälningar på respektive bolags hemsida.

Ovanstående tillvägagångssätt skulle tydligare synliggöra hur granskningsnämnden gör sin bedömning. Det skulle också redogöra för olika positioner i de fall det inte råder en konsensus om sakförhållandena. En mer synlig och tydlig redovisning skulle även försvåra för bolagen att fortsatt ignorera vissa perspektiv under en längre period, och på så vis undvika bristfällig bevakning och rapportering kring vissa samhällsfrågor. Det skulle även förstärka allmännytteperspektivet och speglingsperspektivet, där anmälningarna och svaren från nämnden blir en tydligare del av public service-systemets informationsförmedling. Samtidigt får även medborgare med goda argument möjlighet att framföra dem så att de mer synligt speglas inom public service.

Emellertid skulle en grundlig utredning kring sakförhållanden i varje anmälan leda till en orimligt stor apparat för granskning, därför bör ett system utvecklas för att avgöra vilka frågor som ska granskas noggrannare, exempelvis baserat på antalet anmälningar inom ett ämne.

Öka medias förtroende genom att exponera rättelser

I studien Rätta på riktigt – om upprättelse och rättelser i medier som Institutet för mediestudier låtit göra framkommer det att många av de som gjort en anmälan mot medier inte upplever att medierna ger dem upprättelse eller anstränger sig tillräckligt för att rätta sitt misstag. Det upplevs som att medierna försöker gömma undan sina rättelser istället för att tydligt försöka rätta till det som blivit fel.

I studien lyfts det fram att bland annat New York Times har en daglig spalt för rättelser, och rättelserna blir på så vis enkla att se och hitta. Sverigedemokraterna föreslår en översyn av hur detta skulle kunna implementeras i public services sändningstillstånd. En modell där sändningstid avsätts för ett program med rättelser skulle kunna vara ett alternativ. Programmet skulle kunna innehålla en förklaring av ansvarig redaktör till vad som gått fel tillsammans med en rättelse och en eventuell diskussion i ämnet. På så vis kan public service förstärka sitt förtroende ytterligare genom att garantera att deras uppdragsgivare och konsumenter enkelt blir medvetna om felaktigheter i public service-bolagens rapportering. Programmet kan också vara en möjlighet för public service att utförligare rapportera om en sändning som fått många anmälningar, men där det visat sig att de som anmälde inte hade fog för sin uppfattning.

Kompetens före kvotering

Ofta föreslås etnisk och sexuell representation som ett verktyg för att bredda medierapporteringen och mångfald. Man utgår från att personer med olika ursprung, genom sin härkomst, kan ge nya perspektiv i debatten. Sverigedemokraterna anser att denna form av mångfaldsambition inte är konstruktiv. En persons förmåga att lyfta nya perspektiv kan inte konsekvent kopplas till vederbörandes etnicitet eller sexuella läggning, därmed är det högst tveksamt att denna typ av åtgärd skulle bredda debattklimatet och säkra en mångfasetterad rapportering. Av den anledningen är vi kritiska till att sändningstillståndet fäster vikt vid könsfördelning och etnisk representation. Kompetens måste vara primärt fokus framför kvotering och identitetspolitiska insatser av olika slag. Ett närmare nordiskt nyhetssamarbete med varierade perspektiv vore exempelvis en bättre metod för att bredda kompetens och infallsvinklar.

Public service-bolagens webbtjänster

Mer av public services innehåll ska kunna granskas. Idag granskas inte public service-bolagens webbinnehåll av granskningsnämnden, och sändningstillståndet berör inte webbverksamheterna. Programbolagens hemsidor innehåller mycket som vanliga tv-sändningar inte innehåller, såsom textavsnitt intill programinslag som givetvis bör kunna granskas utefter programbolagens uppdrag om saklighet och opartiskhet.

Sverigedemokraterna välkomnar att samtliga riksdagspartier nu har anslutit sig till vårt förhållningssätt, vilket har lett till förslag på att lösa situationen. Vi uppmanar regeringen att verka för att public service-bolagens webbtjänster ska granskas utifrån saklighet och opartiskhet.

Förhandsprövning

Skiljelinjen mellan censur och styrning från regeringen är hårfin vad gäller förhandsprövning, framförallt när politiker kan bedöma programinnehåll så som förhandsprövningen av public services nya tjänster innebär. Förhandsprövningen fungerar på så vis att nya program eller andra tjänster av större betydelse ska anmälas till regeringen i förväg för godkännande. Anmälan ska även rapporteras till Myndigheten för press, radio och tv som i sin tur utreder och godkänner den nya tjänstens allmänna värde och marknadspåverkan. Vi ställer oss skeptiska till om det är politikerna, och särskilt regeringens uppdrag, att avgöra om public service-bolagen ska få lov att starta nya tjänster eller inte. Om och i de fall en förhandsprövning görs, bör den inte göras av en under regeringen underställd myndighet.

Distribuering under kris och framtida distributionsformer

Regeringen skriver i proposition 2018/19:136 Ett modernt public service nära publiken – Villkor 2020–2025 att övergången från marksänd tv till andra distributionssätt ska utredas fram till 2027. Sverigedemokraterna vill betona att denna utredning bör komma till stånd snarast och att det bör finnas möjlighet att diskutera det eventuella innehållet i en sådan utredning i flera år innan ett beslut ska fattas. Detta för att teknikutveckling går mycket fort och att frågorna berör rikets och medborgarnas säkerhet. Det bör säkerställas att public services webbportaler går att nå i en krissituation eller om landet är under angrepp. Vidare måste det klargöras huruvida marknätet ska finnas kvar och hur stor andel av public services utbud som ska sändas via etern. Om marknätet ska finnas kvar som en säkerhetslina för framtida kriser, måste det även fastställas att hushållen fortsatt kan ta emot sändningarna.

Ansvaret för svenska språket

Public service-bolagen har enligt sändningstillstånden ett särskilt ansvar för svenska språket och dess ställning i samhället. Trots detta uppdrag håller public service allt oftare en alltmer omväxlande och stundtals låg nivå vad gäller svenska språket i sitt innehåll.

Förmågan att förstå och uttrycka sig väl på svenska är en demokratifråga. Samhällets institutioner har ett gemensamt uppdrag att i den mån det går ge medborgarna goda förutsättningar till ett rikt och adekvat språk. Det är viktigt att public service tar sitt språkvårdande uppdrag på allvar och att språket håller en god nivå i det innehåll bolagen skapar. Detta innebär dels att målgruppsanpassa språket, dels att vårda det från onödiga anglicismer och extremt grovt språkbruk.

Leonid Yurkovskiy (SD)

Angelika Bengtsson (SD)

Bo Broman (SD)

Jonas Andersson (SD)

Runar Filper (SD)